

3. Освітні технології: Навч.-метод. Посіб. /О.М.Пехота, А.З.Кіктенко, О.М.Любарська та ін.; За заг. Ред. О.М.Пехоти. – К.: А.С.К., 2001. – 256 с.
4. Освітні технології. Програма навчального курсу. – Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка. – Тернопіль: ТНПУ, 2006. – 96 с.
5. Педагогічні технології: теорія та практика: Навчально-методичний посібник /За ред. проф. М.В.Гриньової. – Полтавський державний педагогічний університет ім. В.Г.Короленка. – П.: АСМІ, 2006. – 230 с.
6. Пехота О.М. Курс “Освітні технології”: перспективи розвитку /Творча особистість у системі неперервної освіти: Матеріали Міжнародної наукової конференції 17 травня 2000 р. /За ред. С.О.Сисоєвої та О.Г.Романовського. – Харків: ХДПУ, 2000. – 436с.
7. Програма навчального курсу “Сучасні педагогічні технології” /Дубровська Л.О., Солова В.М., Шевчук М.О. – Ніжин: Видавництво НДУ ім. М.Гоголя, 2006. – 16 с.
8. Прокопенко І.Ф., Євдокимов В.І. Педагогічні технології: Навч. Посібник. – Харків: Колегіум, 2005. – 224 с.
9. Робуль О.М., Семергей М.В. Технологія виховної діяльності: Навчально-методичний посібник. – Полтава: Вид. Полт. держ. пед. ун-ту ім. В.Г.Короленка, 2001. – 168 с.

С.М.Щербина, І.Ю.Щербина

ІНДИВІДУАЛЬНО-ТВОРЧИЙ РОЗВИТОК МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ – ШЛЯХ ДО ПІДГОТОВКИ ВИСОКОКВАЛІФІКОВАНИХ СПЕЦІАЛІСТІВ

Стаття посвячена проблеме індивідуально-творческого розвитку будучих педагогов в условиях професіонального обучения

The article is devoted to individual creative development of future teachers in conditions of professional teaching

Одне з головних завдань підготовки вчителя – розвиток творчої індивідуальності педагога. Під індивідуальністю ми розуміємо неповторну своєрідність людини, сукупність тільки їй властивих особливостей. Індивідуальність людини може проявлятися в рисах темпераменту, характеру, в специфіці інтересів, в якості психічних процесів, в особливостях діяльності і творчості. Кожна людина відрізняється від іншої насамперед своїм внутрішнім суб’єктивним

світом, і цей світ визначає її індивідуальність набагато сильніше, ніж її зовнішність і фізичні якості.

Перш, ніж говорити про індивідуально-творчий розвиток майбутніх учителів, нам видається доцільним дати узагальнене тлумачення термінів “індивідуальність”, “особистість”, “індивідуальний стиль діяльності”, “творчість”, “творче мислення”.

Індивідуальність, за визначенням С.У.Гончаренка, – це своєрідність людини як індивіда і особистості, яка проявляється в рисах характеру, в емоційній, інтелектуальній і вольових сферах, в інтересах, потребах і здібностях [1, с.144]. Особистість, на думку А.В.Петровського – це людина як суб’єкт стосунків і свідомої діяльності, здатний до самопізнання й саморозвитку; стійка система соціально значущих рис, стосунків, настанов, мотивів, що характеризують його як члена суспільства.

Під індивідуальним стилем діяльності М.І.Дяченко розуміє “систему стійких, індивідуально своєрідних способів і прийомів виконання завдань” [3, с.96]. В процесі навчання потрібно допомогти майбутнім педагогам виробити такий стиль діяльності, який найбільше відповідає їхнім індивідуальним особливостям і обраній професії.

Творчість, за словником-довідником із психології, – це “продуктивна форма активності й самодіяльності людини. Результатом творчості є наукові відкриття, винаходи, розв’язання нових задач” [3, с.281].

Творче мислення спеціаліста – це вираження єдності пізнавальних процесів і розумових здібностей, що проявляються під час виконання завдань, розв’язання задач, котрі вимагають пошуку нових способів дій, видозміни раніше засвоєних прийомів, врахування конкретної ситуації. Високий рівень розвитку творчого мислення спеціаліста – важлива психічна передумова найбільш раціонального й ефективного виконання ними професійних обов’язків.

Коли йдеться про творчу індивідуальність особистості, то мають на увазі, по-перше, сформованість у неї творчих здібностей, наявність творчого потенціалу, потреби у творчій праці на користь суспільства з метою самореалізації, самоствердження; по-друге, припускають диференціацію творчої діяльності, її визначеність у чомусь конкретному (мистецтво, музика, у професійній праці); по-третє, розуміють певний рівень творчих досягнень людини; по-четверте – особистісний стиль творчості; по-п’яте – наявність ієрархії мотивів, серед яких мотив творчого самоствердження займає місце смислоутворюючого.

Важливість індивідуально-творчого розвитку майбутніх педагогів зумовлена особистісно-неповторним характером засвоєння культури, професійного досвіду, досвіду творчої діяльності. В сучасній науці процес засвоєння особистістю соціального досвіду тлумачиться як неперервна зміна актів перебудови, реконструкції колишнього досвіду особистості, пошуку сенсу в одержуваній інформації. Кожну нову порцію інформації, людина сприймає й прочитує по-своєму, неповторно. Один і той самий зміст люди також прочитують, сприймають і інтерпретують по-своєму. Зі зміною досвіду людина в одному й тому самому змісті може відкрити щось зовсім інше. Таким чином, один і той самий зміст соціального досвіду людина усвідомлює щоразу по-своєму, начебто заново, творчо.

Метою статті є розкриття особливостей індивідуально-творчого розвитку майбутніх педагогів в умовах професійного навчання.

Людина може діяти й засвоювати інформацію, орієнтуючись на штампи, стереотипи, не намагаючись зрозуміти, усвідомити набутий досвід, тоді зникає думка, творчість, індивідуальний характер і сприйняття. Творчість, оригінальність мислення виникає, якщо особистість прагне розібратися в усьому самостійно, не орієнтуючись на авторитети й чужі думки, якщо вона повсякчас сумнівається в непорушності наукових істин і думок, які всі поділяють, якщо керується принципом перевіряти все на практиці, на своєму досвіді.

Індивідуально-творчий розвиток передбачає не запам'ятовування й механічне сприйняття інформації, а творче її перетворення, бачення в ній іншого смислу, оригінальне інтерпретування, формування особистісного ставлення до неї, оцінку важливості й ефективності ідей, теорій, методичних рекомендацій, здатність вести діалог з автором, дискутувати з ним.

У традиційній системі підготовки вчителя є дуже багато такого, що розраховано на масовий чи груповий вплив, засвоєння. І дуже мало часу й місця лишається для індивідуально-неповторного – розмірковувань, діалогу з викладачем, для творчого відкриття кожною особистістю “істини для себе”, “смислу для себе”, для конструювання і обговорення своїх думок з того чи іншого питання.

Потреба в індивідуально-творчому розвитку студентів зумовлюється цільовими настановами сучасної вищої школи. Основна мета й головний смисл освітньої діяльності – розвиток особистості, створення умов для її творчого саморозвитку, розкриття всіх її дарувань, самореалізації в праці. В цьому, власне, й полягає смисл життя людини.

Потреба вдосконалення освітнього процесу в сучасній вищій школі й розвиток педагогічної науки; залежність емоційного й фізичного стану особистості від рівня її творчих можливостей та успішності в професійній діяльності; вплив творчої індивідуальності педагога на швидкість та ефективність впровадження наукових розробок в освітній процес – найвагоміші причини, що роблять тему надзвичайно актуальною.

Сьогодні мова йде про те, щоб молодий спеціаліст “знайшов себе” в обраній професії. А це можливо лише тоді, коли в роботі педагогічного колективу важливе значення приділяють формуванню творчої індивідуальності спеціаліста.

Дослідження психологів і педагогів показують, що для успішності розв’язання даної проблеми треба якомога раніше починати формування творчих здібностей особистості. А творчу особистість може виховати тільки творчий, самобутній педагог. Сірість породжує сірість.

Індивідуально-творчий розвиток студентів ґрунтується на особистісному підході до формування професійних здібностей людини. Суть цього підходу полягає в тому, що найбільш ефективним засобом розвитку професійних здібностей вважають формування певної структури особистості.

Основна якість, яку істотно позначається на ефективності формування творчих професійних здібностей – внутрішня єдність, цільність особистості. В особистості, котра має таку якість, вибудовується чітка ієрархія мотивів, що визначають її спрямованість. Процес розвитку творчої індивідуальності майбутнього вчителя стає оптимальним, якщо такою ідеєю є мрія стати високопрофесійним, “справжнім педагогом”. Тоді студент стає дуже сприйнятливим до педагогічного впливу, не шкодує себе й проявляє високу активність у навчанні, прагне кожну доручену справу виконати щонайліпше [3].

Інша важлива особистісна якість, що впливає на формування творчої індивідуальності вчителя – це пізнавальна потреба й спричинена нею інтелектуальна активність. З байдужого до навчання, до школярів студента навряд чи можна сформувати творчу індивідуальність. Постійне здивування, захоплення майстерністю, емоційне сприйняття явищ і процесів педагогічної дійсності, любов до дітей і прагнення їх зрозуміти, спілкуватися з ними, захопленість справою й докладання всіх зусиль для того, щоб кожну доручену справу виконати на високому рівні майстерності, постійні роздуми про те, як найліпше зробити справу, активність в організації цікавого

життя в дитячому й студентському колективах – ось та основа, на якій формується пізнавальна потреба й розвивається творча індивідуальність майбутнього вчителя.

Ще однією інтегральною особистісною якістю, яка істотно впливає на формування творчої індивідуальності особистості, є здатність до професійної рефлексії.

Під рефлексією розуміють самопізнання, самоаналіз і усвідомлення своєї діяльності і стосунків очима інших людей. Інтенсивність процесу саморозвитку особистості та її якісні особливості багато в чому залежать від уміння людини правильно оцінити свої інтереси, потреби й можливості в тому чи іншому становищі. Занижена самооцінка своїх можливостей, як правило, гальмує розвиток творчих здібностей особистості. Багато проблем у формуванні творчої індивідуальності виникає і тоді, коли в людини високий рівень домагань і завищена самооцінка. Найсприятливіші умови для творчого розвитку створюються за адекватної самооцінки й невеликої різниці між рівнем домагань і сформованістю на цей момент можливостей особистості (А.І.Липкіна, Л.С.Славина, В.Е.Чудновський та ін.). Рівень домагань обумовлює розвиток здібностей.

Особливість формування професійної рефлексії полягає, по-перше, в тому, щоб процес самопізнання здійснювався на основі професійної діяльності й різноманітної практичної творчої діяльності особистості. Пізнати свої можливості поза практичною діяльністю неможливо. По-друге, цей процес дає змогу не тільки значно підвищити частку практичної діяльності студентів з навчання й виховання школярів, але й значно збільшити обсяг аналітичної діяльності.

Основними механізмами розвитку індивідуальності, скажімо, Є.А.Климов вважає адаптацію, компенсацію й корекцію. Поділяючи точку зору Е.М.Муртазаєвої, механізми розвитку творчої індивідуальності педагога ми розуміємо так.

По-перше, потрібно спрямовано організувати формуєче середовище, центральними ланками якого є шкільне життя, навчально-професійна діяльність студентів, тривала діяльність і багатоманітні стосунки. Пов'язані з професійною діяльністю потреби спричиняють пристосування особистості до цих умов, вимог, усвідомленого чи ні прояву пристосування особистості до педагогічної дійсності.

У зв'язку зі сказаним, механізм розвитку творчої індивідуальності педагога, по-друге, спрямовано залучає студентів до спілкування, спільної роботи з творчими педагогами, поширює цікавий

досвід професійної діяльності. В процесі такого спілкування і ознайомлення з педагогічною творчістю відбувається “творче зарядження”, з’являється бажання творити самому.

По-третє, становлення творчої індивідуальності майбутнього педагога неможливе без розвитку творчого мислення студентів, їхніх творчих здібностей, тому особливу увагу в підготовці спеціалістів треба приділяти такій організації навчання, яка постійно змушувала б студентів щось придумувати, творити, здогадуватися, фантазувати, конструювати, виявляти ініціативу.

По-четверте, процес навчально-професійної діяльності студентів має будуватися так, щоб вони не тільки брали для себе все найліпше, що є в школі, але й пробували вдосконалювати існуючий навчально-виховний процес. Спільно з методистами, а тоді й самостійно проектували б і випробовували б на практиці нові форми й методи роботи з дітьми, навчальні засоби, які дають змогу одержувати гарні результати.

Література:

1. Гончаренко С.У. Український педагогічний словник. – К.: Либідь, 1997. – 376с.
2. Дьяченко М.И., Кандыбович Л.А. Краткий психологический словарь. – Минск, 1998.

З.П.Бакум

МЕТОДИ СПОСТЕРЕЖЕННЯ НАД МОВНИМИ ЯВИЩАМИ В НАВЧАННІ ФОНЕТИКИ НА ПРОФІЛЬНОМУ РІВНІ

В статье обосновывается проблема использования метода наблюдения над языковыми явлениями на профильном уровне обучения фонетике украинского языка.

The article investigates the problem of using the observation method in learning linguistic phenomena on the professionally orientated level of teaching the Ukrainian phonetics.

Сучасні підходи до освіти вимагають переосмислення сутності та завдань навчання рідної мови. Особливої ваги набуває проблема мовленнєвотворчої діяльності, яка передбачає досконале знання української мови і володіння різними формами роботи над мовним матеріалом з орієнтацією на майбутню професію.

Разом з тим, поглиблений курс вивчення мови, що упроваджується в закладах нового типу, призначений формувати не лише мовну особистість, а й “майбутній інтелект держави” [6, с.23].